श्रीमद् भागवत का यह सार
भगवद् भक्ति ही आधार

શ્રી મદ્ભાગવત રસિક કુટુંબ

ભીષ્મ સ્તુતિ

निज मति से अति रति कृष्ण स्तुति
सुंदर गति पाकर, भीष्म इति

પ્રાર્થના

નારાયણં(ન્) નમસ્કૃત્ય, નરં(ઞ્) ચૈવ નરોત્તમમ્.
દેવીં(મ્) સરસ્વતીં(મ્) વ્યાસં(ન્), તતો જયમુદીરયેત્.

નામસઙ્કીર્તનં(મ્) યસ્ય, સર્વપાપપ્રણાશનમ્.
પ્રણામો દુઃખશમનસ્, તં(ન્) નમામિ હરિં(મ્) પરમ્.

શ્રી ગણેશાય નમઃ

શ્રીમદ્ભાગવતમહાપુરાણમ્ પ્રથમઃ સ્કંધઃ
.. અથ નવમોऽધ્યાયઃ ..

સૂત ઉવાચ
ઇતિ ભીતઃ(ફ્) પ્રજાદ્રોહાત્, સર્વધર્મવિવિત્સયા .
તતો વિનશનં(મ્) પ્રાગાદ્, યત્ર દેવવ્રતોऽપતત્ .. ૧..
સર્વ + ધર્મ + વિવિત્સયા, દેવ + વ્રતોऽ + પતત્
તદા તે ભ્રાતરઃ(સ્) સર્વે, સદશ્વૈઃ(સ્) સ્વર્ણભૂષિતૈઃ .
અન્વગચ્છન્ રથૈર્વિપ્રા, વ્યાસધૌમ્યાદયસ્તથા .. ૨..
વ્યાસ + ધૌમ્યા + દયસ્તથા

ભગવાનપિ વિપ્રર્ષે, રથેન સધનઞ્જયઃ .

સ તૈર્વ્યરોચત નૃપઃ(ખ્), કુબેર ઇવ ગુહ્યકૈઃ .. ૩ ..

તૈર્ + વ્યરોચત

દૃષ્ટ્વા નિપતિતં(મ્) ભૂમૌ, દિવશ્ચ્યુતમિવામરમ્ .

પ્રણેમુઃ(ફ્) પાણ્ડવા ભીષ્મં(મ્), સાનુગાઃ(સ્) સહ ચક્રિણા .. ૪..

દિવશ્ + ચ્યુત + મિવામરમ્

તત્ર બ્રહ્મર્ષયઃ(સ્) સર્વે, દેવર્ષયશ્ચ સત્તમ .

રાજર્ષયશ્ચ તત્રાસન્, દ્રષ્ટું(મ્) ભરતપુઙ્ગવમ્ .. ૫..

ભરત + પુઙ્ગવમ્

પર્વતો નારદો ધૌમ્યો, ભગવાન્ બાદરાયણઃ .

બૃહદશ્વો ભરદ્વાજઃ(સ્), સશિષ્યો રેણુકાસુતઃ .. ૬..

બૃહ + દશ્વો

વસિષ્ઠ ઇન્દ્રપ્રમદસ્, ત્રિતો ગૃત્સમદોઽસિતઃ .

કક્ષીવાન્ ગૌતમોઽત્રિશ્ચ, કૌશિકોઽથ સુદર્શનઃ .. ૭..

ગૃત્ + સમદોઽ + સિતઃ

અન્યે ચ મુનયો બ્રહ્મન્, બ્રહ્મરાતાદયોઽમલાઃ .

શિષ્યૈરુપેતા આજગ્મુઃ(ખ્), કશ્યપાઙ્ગિરસાદયઃ .. ૮..

બ્રહ્મ + રાતા + દયોઽ + મલા ,કશ્ય + પાઙ્ગિ + રસાદયઃ

તાન્ સમેતાન્ મહાભાગા- નુપલભ્ય વસૂત્તમઃ .

પૂજયામાસ ધર્મજ્ઞો, દેશકાલવિભાગવિત્ .. ૯..

દેશ + કાલ + વિભાગ + વિત્

કૃષ્ણં(ઞ્) ચ તત્પ્રભાવજ્ઞ, આસીનં(ઞ્) જગદીશ્વરમ્ .

હૃદિસ્થં(મ્) પૂજયામાસ, માયયોપાત્તવિગ્રહમ્ .. ૧૦..

માયયો + પાત્ + તવિગ્રહમ્

પાણ્ડુપુત્રાનુપાસીનાન્, પ્રશ્રયપ્રેમસઙ્ગતાન્ .
અભ્યાચષ્ટાનુરાગાસ્રૈ- રન્ધીભૂતેન ચક્ષુષા .. ૧૧..

પાણ્ડુ + પુત્રા + નુપા + સીનાન્ ,પ્રશ્રય + પ્રેમ + સઙ્ગતાન્, અભ્યા + ચષ્ટા + નુરાગા + સ્રૈ

અહો કષ્ટમહોઽન્યાય્યં(મ્), યદ્યૂયં(ન્) ધર્મનન્દનાઃ .
જીવિતું(ન્) નાર્હથ ક્લિષ્ટં(મ્), વિપ્રધર્માચ્યુતાશ્રયાઃ .. ૧૨..

વિપ્રધર્મા + ચ્યુતા + શ્રયાઃ

સં(વ્)સ્થિતેઽતિરથે પાણ્ડૌ, પૃથા બાલપ્રજા વધૂઃ .
યુષ્મત્કૃતે બહૂન્ ક્લેશાન્, પ્રાપ્તા તોકવતી મુહુઃ .. ૧૩..

સં(વ્)સ્થિતેઽ + તિરથે, યુષ્મત્ + કૃતે

સર્વં(ઙ્) કાલકૃતં(મ્) મન્યે, ભવતાં(ઞ્) ચ યદપ્રિયમ્ .
સપાલો યદ્વશે લોકો, વાયોરિવ ઘનાવલિઃ .. ૧૪..

યત્ર ધર્મસુતો રાજા, ગદાપાણિર્વૃકોદરઃ .
કૃષ્ણોઽસ્ત્રી ગાણ્ડિવં(ઞ્) ચાપં(મ્), સુહૃત્કૃષ્ણસ્તતો વિપત્ .. ૧૫..

ગદા + પાણિર્ + વૃકોદરઃ, સુહૃત્ + કૃષ્ણસ્ + તતો

ન હ્યસ્ય કર્હિચિદ્રાજન્, પુમાન્ વેદ વિધિત્સિતમ્ .
યદ્વિજિજ્ઞાસયા યુક્તા, મુહ્યન્તિ કવયોઽપિ હિ .. ૧૬..

યદ્ + વિજિજ્ઞાસયા

તસ્માદિદં(ન્) દૈવતન્ત્રં(મ્), વ્યવસ્ય ભરતર્ષભ .
તસ્યાનુવિહિતોઽનાથા, નાથ પાહિ પ્રજાઃ(ફ્) પ્રભો .. ૧૭..

તસ્યા + નુવિહિતોઽ + નાથા

એષ વૈ ભગવાન્ સાક્ષા-દાદ્યો નારાયણઃ(ફ્) પુમાન્ .
મોહયન્માયયા લોકં(ઙ્), ગૂઢશ્ચરતિ વૃષ્ણિષુ .. ૧૮..

મોહયન્ + માયયા , ગૂઢશ્ + ચરતિ

અસ્યાનુભાવં(મ્) ભગવાન્, વેદ ગુહ્યતમં(મ્) શિવઃ .
દેવર્ષિર્નારદઃ(સ્) સાક્ષાદ્- ભગવાન્ કપિલો નૃપ .. ૧૯..

અસ્યા + નુભાવં(મ્) , દેવર્ષિર્ + નારદઃ(સ્)

યં(મ્) મન્યસે માતુલેયં(મ્),પ્રિયં(મ્) મિત્રં(મ્) સુહૃત્તમમ્

અકરોઃ(સ્) સચિવં(ન્) દૂતં(મ્), સૌહૃદાદથ સારથિમ્ .. ૨૦..

સુહૃત્ + તમમ્ , સૌહૃદા + દથ

સર્વાત્મનઃ(સ્) સમદૃશો હ્યદ્વયસ્યાનહઙ્કૃતેઃ .

તત્કૃતં(મ્) મતિવૈષમ્યં(ન્), નિરવદ્યસ્ય ન ક્વચિત્ .. ૨૧..

હ્યદ્ + વયસ્યા + નહઙ્કૃતેઃ

તથાપ્યેકાન્તભક્તેષુ, પશ્ય, ભૂપાનુકમ્પિતમ્ .

યન્મેઽસૂં(વ્) સ્ત્યજતઃ(સ્) સાક્ષાત્, કૃષ્ણો દર્શનમાગતઃ .. ૨૨..

તથાપ્યે + કાન્ત + ભક્તેષુ , ભૂપાનુ + કમ્પિતમ્

યન્મેઽ + સૂં(વ્)સ્ + ત્યજતઃ(સ્)

ભક્ત્યાઽઽવેશ્ય મનો યસ્મિન્, વાચા યન્નામ કીર્તયન્ .

ત્યજન્ કલેવરં(મ્) યોગી, મુચ્યતે કામકર્મભિઃ .. ૨૩..

ભક્ત્યા + વેશ્ય

સ દેવદેવો ભગવાન્ પ્રતીક્ષતાં(ઙ્),

કલેવરં(મ્) યાવદિદં(મ્) હિનોમ્યહમ્ .

પ્રસન્નહાસારુણલોચનોલ્લસન્,

મુખામ્બુજો ધ્યાનપથશ્ચતુર્ભુજઃ .. ૨૪..

પ્રસન્ન + હાસા + રુણ + લોચનોલ્લસન્ ,ધ્યાન + પથશ્ + ચતુર્ભુજઃ

સૂત ઉવાચ

યુધિષ્ઠિરસ્તદાકર્ણ્ય, શયાનં (મ્) શરપઞ્જરે .

અપૃચ્છદ્વિવિધાન્ધર્મા- નૃષીણાં(ઞ્) ચાનુશૃણ્વતામ્ .. ૨૫..

યુધિષ્ઠિરસ્ + તદા + કર્ણ્ય ,અપૃચ્છદ્ + વિવિધાન્ + ધર્મા , ચાનુ + શૃણ્વતામ્

પુરુષસ્વભાવવિહિતાન્, યથાવર્ણં(મ્) યથાશ્રમમ્ .

વૈરાગ્યરાગોપાધિભ્યા- મામ્નાતોભયલક્ષણાન્ .. ૨૬..

પુરુષ + સ્વભાવ + વિહિતાન્ વૈરાગ્ય + રાગો + પાધિભ્યા ,મામ્નાતો + ભય + લક્ષણાન્

દાનધર્માન્ રાજધર્માન્, મોક્ષધર્માન્ વિભાગશઃ .
સ્ત્રીધર્માન્ ભગવદ્ધર્માન્, સમાસવ્યાસયોગતઃ .. ૨૭..

ભગવદ્ + ધર્માન્, સમા + સવ્યાસ + યોગતઃ

ધર્માર્થકામમોક્ષાં(વ્)શ્ચ, સહોપાયાન્ યથા મુને .
નાનાખ્યાનેતિહાસેષુ, વર્ણયામાસ તત્ત્વવિત્ .. ૨૮..

ધર્માર્થ + કામ + મોક્ષાં(વ્)શ્ચ. નાનાખ્યા + નેતિ + હાસેષુ

ધર્મં(મ્) પ્રવદતસ્તસ્ય, સ કાલઃ(ફ્) પ્રત્યુપસ્થિતઃ
યો યોગિનશ્છન્દમૃત્યોર્, વાઞ્છિતસ્તૂત્તરાયણઃ .. ૨૯..

પ્રવદ + તસ્તસ્ય યોગિનશ્ + છન્દ + મૃત્યોર્ વાઞ્છિતસ્ + તૂત્ + તરાયણઃ

તદોપસં(વ્) હૃત્ય ગિરઃ(સ્) સહસ્રણીર્
વિમુક્તસઙ્ગં(મ્) મન આદિપૂરુષે .
કૃષ્ણે લસત્પીતપટે ચતુર્ભુજે,
પુરઃ(સ્) સ્થિતેઽમીલિતદૃગ્વ્યધારયત્ .. ૩૦..

પુરઃ + સ્થિતેઽ + મીલિ + તદૃગ્ + વ્યધારયત્

વિશુદ્ધયા ધારણયા હતાશુભસ્-
તદીક્ષયૈવાશુ ગતાયુધવ્યથઃ
નિવૃત્તસર્વેન્દ્રિયવૃત્તિવિભ્રમસ્-
તુષ્ટાવ જન્યં(મ્) વિસૃજઞ્જનાર્દનમ્ .. ૩૧..

તદી + ક્ષયૈ + વાશુ ,ગતા + યુધ + વ્યથઃ
નિવૃત્ + તસર્વેન્દ્રિય + વૃત્તિ + વિભ્રમસ્ , વિસૃજગ્ + જનાર્દનમ્

શ્રીભીષ્મ ઉવાચ

ઇતિ મતિરુપકલ્પિતા વિતૃષ્ણા
ભગવતિ સાત્વતપુઙ્ગવે વિભૂમ્નિ .
સ્વસુખમુપગતે ક્વચિદ્વિહર્તું(મ્)
પ્રકૃતિમુપેયુષિ યદ્ભવપ્રવાહઃ .. ૩૨..

મતિ + રુપ + કલ્પિતા,સાત્ + વત + પુઙ્ગવે ,સ્વ + સુખ + મુપગતે, ક્વચિદ્ + વિહર્તું(મ્)

પ્રકૃતિ + મુપે + યુષિ, યદ્ + ભવ + પ્રવાહઃ

ત્રિભુવનકમનં(ન્) તમાલવર્ણં(મ્),
રવિકરગૌરવરામ્બરં(ન્) દધાને .
વપુરલકકુલાવૃતાનનાબ્જં(મ્),
વિજયસખે રતિરસ્તુ મેઽનવદ્યા .. ૩૩..

ત્રિભુવન + કમનં(ન્), રવિકર + ગૌરવ + રામ્બરં(ન્)

વપુ + રલક + કુલા + વૃતા + નનાબ્જં(મ્)

યુધિ તુરગરજોવિધૂમ્રવિષ્વક્-
કચલુલિતશ્રમવાર્યલઙ્કૃતાસ્યે .
મમ નિશિતશરૈર્વિભિદ્યમાન-
ત્વચિ વિલસત્કવચેઽસ્તુ કૃષ્ણ આત્મા .. ૩૪..

તુરગ + રજો + વિધૂમ્ર + વિષ્વક્, કચ + લુલિત + શ્રમ + વાર્યલઙ્ + કૃતાસ્યે

નિશિત + શરૈર્ + વિભિદ્યમાન વિલસત્ + કવચેઽસ્તુ

સપદિ સખિવચો નિશમ્ય મધ્યે,
નિજપરયોર્બલયો રથં(ન્) નિવેશ્ય .
સ્થિતવતિ પરસૈનિકાયુરક્ષ્ણા
હૃતવતિ પાર્થસખે રતિર્મમાસ્તુ .. ૩૫..

નિજ + પરયોર્ + બલયો ,પર + સૈનિકા + યુરક્ષ્ણા, રતિર્ + મમાસ્તુ

વ્યવહિતપૃતનામુખં(ન્) નિરીક્ષ્ય,
સ્વજનવધાદ્વિમુખસ્ય દોષબુદ્ધ્યા .
કુમતિમહરદાત્મવિદ્યયા યશ્-
ચરણરતિઃ(ફ્) પરમસ્ય તસ્ય મેઽસ્તુ .. ૩૬..

વ્યવહિત + પૃતના + મુખં(ન્), સ્વજન + વધાદ્ + વિમુખસ્ય ,

કુમતિ + મહર + દાત્મ + વિદ્યયા

સ્વનિગમમપહાય મત્પ્રતિજ્ઞા-

મૃતમધિકર્તુમવપ્લુતો રથસ્થઃ .

ધૃતરથચરણોऽભ્યયાચ્ચલદ્ ગુર્-

હરિરિવ હન્તુમિભં(ઙ્) ગતોત્તરીયઃ .. ૩૭..

સ્વ + નિગમ + મપહાય , મૃત + મધિકર્ + તુમ + વપ્લુતો

ધૃત + રથ + ચરણોऽભ્ય + યાચ્+ ચલદ્ગુર, ગતોત્ + તરીય

શિતવિશિખહતો વિશીર્ણદં(વ્) શઃ(હ)

ક્ષતજપરિપ્લુત આતતાયિનો મે .

પ્રસભમભિસસાર મદ્વધાર્થં(મ્)

સ ભવતુ મે ભગવાન્ ગતિર્મુકુન્દઃ .. ૩૮..

શિત + વિશિખ + હતો ,ક્ષતજ + પરિપ્લુત , પ્રસભમ + ભિસસાર

વિજયરથકુટુમ્બ આત્તતોત્રે,

ધૃતહયરશ્મિનિ તચ્છ્રિયેક્ષણીયે .

ભગવતિ રતિરસ્તુ મે મુમૂર્ષોર્,

યમિહ નિરીક્ષ્ય હતા ગતાઃ(સ્) સરૂપમ્ .. ૩૯..

આત્ + તતોત્રે, ધૃત + હય + રશ્મિનિ ,તચ્છ્રિયે + ક્ષણીયે, મૂમુર્ + ષોર્

લલિતગતિવિલાસવલ્ગુહાસ-

પ્રણયનિરીક્ષણકલ્પિતોરુમાનાઃ

કૃતમનુકૃતવત્ય ઉન્મદાન્ધાઃ(ફ઼્)

પ્રકૃતિમગન્ કિલ યસ્ય ગોપવધ્વઃ .. ૪૦..

લલિત + ગતિ + વિલાસ + વલ્ગુહાસ, પ્રણય + નિરિક્ષણ + કલ્પિતો + રુમાનાઃ

મુનિગણનૃપવર્યસઙ્કુલેऽન્તઃ(સ્)

સદસિ યુધિષ્ઠિરરાજસૂય એષામ્ .

અર્હણમુપપેદ ઈક્ષણીયો,

મમ દૃશિગોચર એષ આવિરાત્મા .. ૪૧..

મુનિગણ + નૃપવર્ય + સઙ્કુલેઽન્તઃ(સ્)
યુધિષ્ઠિર + રાજસૂય, અર્હણ + મુપપેદ

તમિમમહમજં(મ્) શરીરભાજાં(મ્)
હૃદિ હૃદિ ધિષ્ઠિતમાત્મકલ્પિતાનામ્ .
પ્રતિદૃશમિવ નૈકધાર્કમેકં(મ્),
સમધિગતોઽસ્મિ વિધૂતભેદમોહઃ .. ૪૨..

ધિષ્ઠિત + માત્મ + કલ્પિતાનામ્
પ્રતિ + દૃશ + મિવ, નૈક + ધાર્ક + મેકં(મ્)
સમધિ + ગતોઽસ્મિ ,વિધૂત + ભેદમોહઃ

સૂત ઉવાચ
કૃષ્ણ એવં(મ્) ભગવતિ, મનોવાગ્દૃષ્ટિવૃત્તિભિઃ .
આત્મન્યાત્માનમાવેશ્ય, સોઽન્તઃ(શ્)શ્વાસ ઉપારમત્ .. ૪૩..

મનોવાગ્ + દૃષ્ટિ + વૃત્તિભિઃ ,આત્મન્યાત્ + માન + માવેશ્ય

સમ્પદ્યમાનમાજ્ઞાય, ભીષ્મં(મ્) બ્રહ્મણિ નિષ્કલે .
સર્વે બભૂવુસ્તે તૂષ્ણીં(મ્) વયાં(વ્)સીવ દિનાત્યયે .. ૪૪..

સમ્પદ્ય + માન + માજ્ઞાય ,બભૂ + વુસ્તે

તત્ર દુન્દુભયો નેદુર્, દેવમાનવવાદિતાઃ .
શશં(વ્)સુઃ(સ્) સાધવો રાજ્ઞાં(ઙ્), ખાત્પેતુઃ(ફ્) પુષ્પવૃષ્ટયઃ .. ૪૫..

દેવ + માનવ + વાદિતાઃ,પુષ્પ + વૃષ્ટયઃ

તસ્ય નિર્હરણાદીનિ, સમ્પરેતસ્ય ભાર્ગવ .
યુધિષ્ઠિરઃ(ખ્) કારયિત્વા, મુહૂર્તં(ન્) દુઃખિતોઽભવત્ .. ૪૬..

નિર્ + હરણા + દીનિ, સમ્ + પરેતસ્ય

તુષ્ટુવુર્મુનયો હૃષ્ટાઃ(ખ્), કૃષ્ણં(ન્) તદ્ગુહ્યનામભિઃ .
તતસ્તે કૃષ્ણહૃદયાઃ(સ્), સ્વાશ્રમાન્ પ્રયયુઃ(ફ્) પુનઃ .. ૪૭..

તુષ્ટુવુર્ + મુનયો, તદ્ + ગુહ્ય + નામભિઃ

તતો યુધિષ્ઠિરો ગત્વા, સહકૃષ્ણો ગજાહ્વયમ્ .
પિતરં(મ્) સાન્ત્વયામાસ, ગાન્ધારીં(ઞ્) ચ તપસ્વિનીમ્ .. ૪૮..

સાન્ત્વ + યામાસ

પિત્રા ચાનુમતો રાજા, વાસુદેવાનુમોદિતઃ .
ચકાર રાજ્યં(ન્) ધર્મેણ, પિતૃપૈતામહં(મ્) વિભુઃ .. ૪૯..

વાસુદેવા + નુમોદિતઃ, પિતૃ + પૈતામહં(મ્)

ઇતિ શ્રીમદ્ભાગવતે મહાપુરાણે પારમહંસ્યાં સંહિતાયાં
પ્રથમસ્કંધે યુધિષ્ઠિરરાજ્યપ્રલમ્ભો નામ નવમોઽધ્યાયઃ .. ૯..
|| ૐ શ્રી કૃષ્ણાર્પણમસ્તુ ||

ૐ પૂર્ણમદઃ(ફ્) પૂર્ણમિદં(મ્) પૂર્ણાત્પૂર્ણમુદચ્યતે
પૂર્ણસ્ય પૂર્ણમાદાય પૂર્ણમેવાવશિષ્યતે.
ૐ શાન્તિઃ(શ્) શાન્તિઃ(શ્) શાન્તિઃ